

**ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
ЮТАЗИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА****ЮТАЗЫ МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ**

423950, п.г.т. Уруссу, ул. Пушкина, д.38
тел.: (85593) 2-42-05, факс: (85593) 2-80-13

423950, Урыссу ш.т.б., Пушкин урамы, 38
тел.: (85593) 2-42-05, факс: (85593) 2-80-13

ПОСТАНОВЛЕНИЕ**КАРАР**

«09» 10 2023 г.

№1594

«2023 - 2030 елларга Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, 1991 елның 25 октябрдәге 1807-1 номерлы «Россия Федерациясе халыклары телләре турында» Россия Федерациясе Законы, Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрдәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХII номерлы Татарстан Республикасы Законы, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 сентябрдәге 821 номерлы карары, «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы" муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы территориясендә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү максатларында, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты карар бирә:

1. «2023 - 2030 елларга Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен

һәм башка телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын (алга таба - Программа) расларга.

2. Программасының заказчысы - координаторы итеп «Ютазы муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеген» МКУны билгеләргә.

3. Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы бюджетын чираттагы финанс елына формалаштырганда ел саен Ютазы муниципаль районының Финанс-бюджет палатасына, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы бюджетыннан элгә максатларга жибәрелә торган мөмкинлекләрне исәпкә алып һәм акчалар чикләрендә Программа чараларын гамәлгә ашыруга акчалар бирүне тәкъдим итәргә.

4. Элгә карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат порталында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә <http://pravo.tatarstan.ru/> адресы буенча бастырып чыгарырга һәм <http://jutaza.tatarstan.ru/> адресы буенча Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә «Рәсми Татарстан» дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнарының бердәм порталы составында урнаштырырга.

5. Элгә карарның үтәлешен тикшереп торуну Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенен социаль мәсьәләләр буенча урынбасарына йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Ютазы муниципаль районы
Башкарма комитеты житәкчесе

С.П.Самонина

Р. М. Якупов
т. (8-85593) 2-45-02

Татарстан Республикасы
Ютазы муниципаль районы Башкарма
комитетының _____ 20__ ел №

Карарына кушымта

**«2023-2030 елларга Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында
Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү
һәм үстерү»
муниципаль программасы**

Программа паспорты

Программаның исеме	«2023 - 2030 елларга Ютазы муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасы (алга таба - Программа)
Программаның Заказчы координаторы	- ЮТАЗЫ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ
Программаны эшләүче төп	«Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге» муниципаль казна учреждениесе
Программаның максаты	Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында татар, рус һәм башка телләрен, шулай ук Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районынан читтә беркетелгән регионнарда татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру
Программаның бурычлары	1. Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында яшәүче башка халыкларның эшчәнлеген оештыру-хокукый һәм аналитик тәэмин итү. 2. Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында яшәүче халыкларның татар һәм рус телләрен, башка телләрен саклау һәм үстерү эшчәнлеген методик яктан тәэмин итү. 3. Татарстан Республикасының дәүләт телләре буларак рус һәм татар телләрен тигез эшләвенә ярдәм. 4. Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында яшәүче татар һәм рус телләрен, башка халыкларны өйрәнүнең бербөтен системасын үстерү; Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында билингваль һәм полилингваль белем бирү системаларын оештыру һәм укыту-методик озату, Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районынан читтә

	<p>татар телен өйрәнүгә ярдәм итү.</p> <p>5. Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районнан читтә Татарстан Республикасы Дәүләт телләрен һәм башка телләрен популярлаштыруга юнәлдерелгән зур социаль эһемиятле чаралар үткөрү.</p> <p>6. Интернет-киңлектә унай тел мохитен тудыру һәм массакүләм мәгълүмат чараларында туган телләрен популярлаштыру.</p>
Программаны гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары	2023-2030 еллар
Еллар буенча бүленеп финанслау күләмнәре	<p>Программаны финанслауның гомуми күләме 17 576 000 сум исәбеннән Ютазы муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән, шул исәптән:</p> <p>2023 елда - 2 060 000 сум;</p> <p>2024 елда - 2 105 000 сум;</p> <p>2025 елда - 2 187 000 сум;</p> <p>2026 елда - 2 283 000 сум;</p> <p>2027 елда - 2 363 000 сум;</p> <p>2028 елда - 2 444 000 сум</p> <p>2029 елда - 2 464 000 сум</p> <p>2030 елга - 2 410 000 сум</p> <p>Искәrmә: финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы бюджеты мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен төзәтмәләр кертелергә тиеш.</p> <p>Программа чараларын гамәлгә ашыруга чараларны башкаручыларның төп эшчәнлеген финанслауга бүлеп бирелә торган акчаларны, бюджеттан тыш акчаларны (эшкуарлар, иганәчеләр акчалары) һәм муниципаль берәмлекләр бюджетлары акчаларын файдалану күздә тотыла.</p>
Программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре (Программаның нәтижеләрен бәяләү индикаторлары)	<p>Программаны гамәлгә ашыру түбәндәге күрсәткечләренә саклап калырга мөмкинлек бирәчәк:</p> <p>дәүләт һәм муниципаль идарә, инфокоммуникация өлкәсе һәм хезмәт күрсәтүләр өлкәләре өлкәсендә Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында аудитивизуаль мәгълүматның Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә чагыштырмасы - 50 процент/ 50 процент;</p> <p>Ютазы муниципаль районында Татарстан Республикасы халыкларының туган телләрен уку туны федераль дәүләт белем бирү стандартлары таләпләренә туры килә торган уку-методик комплектлар белән тәэмин итү - 100 процентка кадәр;</p>

	<p>квалификацияне 100 процентка кадәр күтәргән туган тел һәм дүлэт телләре укытучылары өлеше;</p> <p>Программа кысаларында гамәлгә ашырыла торган белем бирү чараларында (конкурсларда, олимпиадаларда, конференцияләрдә) катнашучы укучыларның өлешен арттыру;</p> <p>Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының үсеп килүче буынын милли мәдәниятләр кыйммәтләренә - елына 100 процент жәлеп итү максатларында үткәрелгән чараларда катнашкан укучыларның өлешен арттыру;</p> <p>тел сәясәте өлкәсендә олимпиада хәрәкәте һәм фәнни-тикшеренү эшчәнлегенә колачлаган чараларда катнашучылар саны, үсә барган нәтижә белән - 60 процентка кадәр;</p> <p>татар телендә норматив хокукый актларны бастырып чыгару 100 процент тәшкил итә;</p> <p>Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында хезмәт күрсәтү өлкәсе предприятиеләрендә ике дүлэт телендә белешмә мәгълүмат булу 100 процент тәшкил итәчәк;</p> <p>мәктәпкәчә мәгариф оешмаларында татар милләтендәге балаларны татар телендә укыту һәм тәрбияләүне колачлау өлеше 60 процентка житәчәк;</p> <p>гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны туган татар теленә өйрәтүне колачлау өлеше 48 процент дәрәжәсендә сакланачак;</p> <p>гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны туган рус телендә укытуны колачлау өлеше 100 процент дәрәжәсендә сакланачак.</p>
Программаның үтәлешен тикшереп тору	Программаның үтәлешен контрольдә тотуны Ютазы муниципаль районы Советы гамәлгә ашыра.

I. Программаны гамәлгә ашыру өлкәсенен гомуми характеристикасы, программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблемалар

Әлеге Программа Россия Федерациясе Конституциясе, «Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрендәге 1807-1 номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясе дүлэт теле турында» 2005 елның 01 июнендәге 53-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрендәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга

кадәрге чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХII номерлы Татарстан Республикасы законы һәм «Татарстан Республикасы дәүләт теле буларак татар телен куллану турында» 2013 елның 12 гыйнварындагы 1-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, шулай ук Татарстан Республикасы Президентының 2008 елның 03 июлендәге ПУ-312 номерлы Указы белән расланган Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясе, Россия Федерациясенен һәм Татарстан Республикасының башка законнары нигезендә эшләнгән һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 25.10.2013 №794 карары белән расланган 2014-2022 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасын гамәлгә ашыру кысаларында эшне дәвам итәргә тиеш.

Россия Федерациясенен «Мәгарифне үстерү» дәүләт программасы чаралары һәм «Татарстанда рус теле» концепциясе һәм 2021-2023 елларга «Татарстанда рус теле» Концепциясен гамәлгә ашыру буенча чаралар планы, 2021-2023 елларга Ютазы муниципаль районында рус теле " Концепциясен гамәлгә ашыру буенча чараларның муниципаль планы белән беррәттән, әлеге Программа дәүләт телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү, һәм Татарстан Республикасының Ютазы районындагы башка телләр өчен оптималь шартлар тудыруга юнәлдерелгән.

Ютазы муниципаль районының үзенчәлеге район халкының күпмилләтле булуы һәм поликонфессиональлеге. Районда 11 милләт вәкиле яши. Ютазы муниципаль районының ижтимагый үсеше аның территориясендә яшәүче халыклар вәкилләренен тыгыз этномәдәни үзара йогынтысы һәм үзара үтеп керүе белән характерлана.

Глобальләшү, мәдәни чикләрен тигезләү чорында милли үзенчәлекне, телне һәм мәдәни мирасны саклау һәм үстерү мәсьәләсе актуальләштерелә.

Массакуләм мәгълүмат чаралары үсеше тел процессларына зур йогынты ясый. «Интернет» челтәре үсеше белән коммуникация чикләрен хуплау, мультимедиа чаралары телләрен функциональ өлкәсен киңәйтә һәм аларның инструменталь ролен арттыра: алдынгы позицияләргә яңа алга киткән технологияләр чыга.

Бер үк вакытта телләр лексикасында, бигрәк тә ижтимагый-сәяси һәм фәнни терминологиядә житди үзгәрешләр күзәтелә. Халыкның сөйләм һәм язма телендә, шул исәптән массакуләм мәгълүмат чараларында, орфографик, пунктуацион һәм стилистик хаталарның артуы, мәгълүмати һәм компьютер сленгының киң таралуы, лексик күләмнен кимүе күзәтелә.

2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе нигезендә төп максатчан юнәлешләр булып гражданлык үзаңын ныгыту, этномәдәни күптөрлелекне саклау һәм үстерү, милли һәм милләтара мөнәсәбәтләрен гармонияләштерү тора. Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында гомумроссия гражданлык һәм Татарстан тәңгәллеген ныгытуга, мәдәни һәм тел традицияләрен трансляцияләүгә, яшь буынны туган телгә һәм рухи мираска мэхәббәт тәрбияләүгә һәм этник тиндәшлек

формалаштыруга традицион рәвештә аерым игътибар бирелә. Сөйләм юнәлешле лагерьларга, профильле сменаларга, конференцияләргә һәм туган телләрдәге олимпиадаларга даими кызыксыну әлеге юнәлешнең ихтыяжлы булуын һәм дәвам итүне таләп итүен күрсәтә.

Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районынан читтә яшәүче татарларның татар телен, мәдәниятен, үзенчәлекләрен саклап калуға һәм үстерүгә ярдәм итү буенча республиканың Ютазы муниципаль районының конституциячел бурычларын үтәү мөһим юнәлеш булып тора. Татар халкының үсеш тарихы аның территорияль дисперслыгын тәмин итә. Глобальләшү шартларында Россиянең генә түгел, бөтен дөньядагы татарларның мәдәни ассимиляциясе процесслары көчәйгән, бу милли үзенчәлекләргә һәм милли традицияләргә югалтуда тискәре чагылыш таба. Туган телләрен яхшы белгән татарлар саны кимү тенденциясе саклана. Татар телен белү дәрәжәсенә кимүе белән беррәттән, татар телен куллану сферасының кыскаруы күзәтелә, шул исәптән эштә һәм көнкүрештә. Ютазы муниципаль районында татар телендә белем бирүче мәктәпләр чөптә саклануы сөендерә.

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү мәсьәләләре һәм Татарстан Республикасы халыкларының башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү мәсьәләләре Татарстан Республикасының Ютазы районында дәүләт милли сәясәтнең гамәлгә ашыруның өстенлекле юнәлешендә тора.

Ютазы муниципаль районының Башкарма комитетында, Советында, жирлекләрендә телләр турындагы законнарны гамәлгә ашыру мәсьәләләре кертелгән структур бүлекчәләр эшли.

Гражданның татар телендә бушлай юридик ярдәм күрсәтү оештырылган.

Программаны гамәлгә ашыру елларында татар телендә норматив-хокукый документларны актив куллану һәм халыкны нәтижелерәк мәгълүмати тәмин итү максатларында 1000нән артык норматив-хокукый акт татар теленә тәржемә ителде.

Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районы идарә һәм хезмәт күрсәтүләр өлкәсендә дәүләт телләрендә аудиовизуаль мәгълүматның тигез нисбәтенә зур игътибар бирелә.

Ютазы муниципаль районында төрле халыклар вәкилләре 2023 елның 1 гыйнварына халык саны 19712 кеше тәшкил иткән. Шулардан: татарлар - 72,50%; руслар - 23,10 %; чуашлар - 0,30 %; удмуртлар - 0,10%; башкортлар - 0,80 %; башкалар - 3 %.

Документлар блокларында Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә барлык реквизитлар да бар. Татар телендә эш кәгазьләрен рәсмиләштерү өчен дә шулай ук барлык шартлар да тудырылган. Гражданның шәхси мәсьәләләре буенча кабул итүләре, аларның гаризалары, шикаятләре белән эш ике дәүләт телендә алып барыла. Районда барлык киңәшмәләр, оештыру чаралары дәүләт телләрендә үткәрелә.

Мәдәният, мәгариф, сәламәтлек саклау, социаль яклау, хезмәт күрсәтү объектларының эчке һәм тышкы бизәлеш телләр турындагы кануннар таләпләренә туры китерелде.

Районда «Ютазинская новь» / «Ютазы таңы» газетасы нәшер ителә. Газета рус телендә (600 данә) һәм татар телендә (600 данә) чыгарыла.

Программаның төп юнәлеше булып, мәдәниятара интеграция шартларында телләр һәм мәдәниятләр үсеше өчен белем бирү киңлеген саклап калу һәм хәзерге дөньяда конкурентлыкка сәләтлелекне тәмин итә торган киң даирәле, күп телле, гармонияле шәхес формалаштыру тора. Ютазы районында Татарстан Республикасының дәүләт телләрен өйрәнү һәм туган телләрдә уку өчен барлык шартлар да тудырылган. Аерым алганда, гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында укуту һәм тәрбия ике телдә алып барыла: рус һәм татар телләрендә. Милли белем теләсә кайсы халыкның яңарышында мөһим фактор булып тора. Мәктәп милли мәдәниятне үстерүнең дәвамчанлыгын тәмин итә һәм аңа ирешүне һәр кешенең байлыгы, казанышы итә, туган телнең үзенчәлекле традицияләрен йөртүче һәм дәвам иттерүче буларак ижади шәхес, шулай ук гомумкешелек мәдәни-әхлакый кыйммәتلәр формалаштыра.

Милли мәгарифне үстерүгә ярдәм итү максатларында, Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында яшәүче халыкларның Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм туган телләрен өйрәнү кабинетларының 60 проценты заманча интерактив жиһазлар белән жиһазландырылган, аларның укуту-матди базасы ныгытылган.

Халыкларның телләрен саклауга һәм үстерүгә татар һәм рус телләре буенча халыкара олимпиадалар, Илһам Бөтенроссия конкурсы, мәктәп театрлары фестивале, фәнни-гамәли конференцияләр һәм олимпиадалар ярдәм итә. Ел саен район мәктәпләрендә призлы урыннар яулый: 2022/2023 ел - “Сәйяр” республика конкурсында 3 урын, “Илһам” Бөтенроссия конкурсының зона этабында 8 катнашучы. Төбәкара профильле тел лагерларында ел саен 40тан артык укучы катнаша.

Татарстан Республикасында мәгариф, дәүләт телләре турындагы законнар нигезендә Ютазы муниципаль районында милли мәгарифнең төп принцибы булып туган телдә укутуның һәм тәрбияләнүнең демократик һәм конституциячел хокукын гамәлгә ашыру, бу хокукны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру тора.

Милли белем шәхеснең интеллектуаль һәм рухи үсеше өчен киң киңлек ача. Ютазы муниципаль районында да аның үсешенә төп проблемалары хәл ителгән: барлык мәгариф оешмалары татар теле һәм әдәбияты дәрәсләкләре белән тәмин ителгән, мәктәпләр укутуучылар - тел белгечләре белән комплектланган, милли мәгариф оешмаларында балаларны туган телләрендә укуту өчен шартлар тудырылган.

Районда 14 мәктәп эшли. Шуларның 7 се татар телендә белем бирү мәктәбе (4 урта, 2 төп, 1 башлангыч), 7 се рус телендә белем бирү мәктәбе (3 урта, 2 төп, 2 башлангыч).

Районның гомуми белем бирү оешмаларында 2257 укучы белем ала, шулардан татарлар - 1418, руслар - 505, чувашлар - 1, марилар - 1, үзбәкләр - 8, тажиклар - 45, башкортлар - 3, азәрбайжаннар - 2, марилар - 1, әрмәннәр - 8, катнаш гаиләләрдән - 242, башкалар - 83.

19 балалар бакчасында 1088 бала тәрбияләнә, шулардан 759 - татар баласы. 9 балалар бакчасы татар телендә белем һәм тәрбия белән эшли, аларда 243 бала

белем ала һәм тәрбияләнә.

Район мәктәпләрендә 22 татар теле һәм әдәбияты укытучысы эшли: шуларның 21 е - югары педагогик белемле татар теле һәм әдәбияты белгечләре, 8 укытучының югары категориясе, 7 се беренче категориясе, 9 -ы - категориясез.

Район мәктәпләрендә 25 рус теле һәм әдәбияты укытучысы эшли: шулардан югары белемле - 25, югары категорияле - 8, беренче категорияле - 16, биләгән вазифасына туры килә - 2.

Уку дисциплиналарын укытуны камилләштерү һәм сәләтле балаларны ачыклау максатыннан районда ел саен татар теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты буенча олимпиадалар уза. 2022-2023 уку елында район укучылары татар теле һәм әдәбияты буенча республика олимпиадаларында 8 призлы урын, рус теле һәм әдәбияты буенча республика олимпиадаларында 8 призлы урын, рус теле буенча төбәкара фән олимпиадасында 2 призлы урын, рус теле буенча халыкара олимпиадада 1 жиңүче һәм 1 призер булды.

Ел саен язучыларның юбилейларына, туган телләр декадасына, Г.Тукайның туган көненә, Пушкин укуларына, Славян язучыларының көненә багышланган район чаралары, Татарча диктант, Тоталь диктант, Этномәдәни диктант үткәрелә. Алдынгы педагогик тәҗрибәне тарату максатында татар теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты укытучыларының семинарлары уздырыла. Укучыларның интеллектуаль һәм ижади сәләтләрен ачыклау, татар телен һәм әдәбиятын белү белән кызыксынган мәктәп яшендәге балалар санын арттыру максатыннан, укучылар конкурслары үткәрелде: Жәлил укулары, Тере классика һәм башкалар. Ел саен «Татар кызы - татар егете», «Хоровод дружбы», «Добрый молодец - красна девица», «Эхо веков» муниципаль конкурслары уздырыла.

Ел саен «Туган тел укытучыларының мастер-классы», «Иң яхшы татар теле һәм әдәбияты укытучысы» бөтенроссия конкурсының муниципаль туры уздырыла.

Районда 21 татар теле һәм әдәбияты кабинеты эшли, алар заманча таләпләргә туры килә, эстетик бизәлгән һәм бай ижади лабораторияле, аларда санитария-гигиена нормалары, куркынычсызлык техникасы саклана.

Татар теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты укытучыларының район методик берләшмәләре эше укытучыларның һөнәри, педагогик осталыгын күтәрүгә, яңартылган ФГОСны гамәлгә ашыру кысаларында укыту һәм тәрбияләү процессына инновацион технологияләр кертүгә, функциональ грамоталылык булдыруга юнәлтелгән. Еллык эш планы төзелә һәм раслана, утырышлар, консультацияләр, кичәләр, язучылар белән очрашулар, семинар-киңәшмәләр уздырыла.

Районда 2021 - 2023 елларга рус телен һәм әдәбиятын өйрәнү һәм үстерү «Татарстан Республикасының Ютазы районында рус теле» концепциясенә һәм «Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында рус теле» концепциясенә гамәлгә ашыру чаралары планына ярашлы рәвештә алып барыла.

2022-2023 уку елында татар балаларын туган телдә укыту 45,19 % тәшкил итә (1418 татар баласыннан 522 се туган телендә белем ала). Татар телендә

тәрбия белән колачлау - 6,14%. Татар телендә белем һәм тәрбия алу дәрәжәсе - 51,27%.

Район үзәгендә туган тел белән белем бирү һәм тәрбия бирү оешмасы - “Урыссу гимназиясе” МБМУ.

Барлык мәгариф оешмаларында татар телен (туган тел яки дәүләт теле) өйрәнәләр. Районда якшәмбе (этномәдәни) мәктәпләре юк, этномәдәни юнәлешле түгәрәкләр бар.

Мәгариф оешмаларының федераль дәүләт белем бирү стандартларын гамәлгә кертү шартларында мәктәп китапханәләренә функцияләре кинәт киңәя һәм катлаулана. Хәзерге вакытта мәктәп китапханәләре агымдагы уку процессын тәмин итеп, укучыларны мавыгу укулары белән колачлап кына калмый, мәгарифне яңартуның ресурс базасы да булып тора. Универсаль мәгълүмат-китапханә үзәге буларак гомуми белем бирү оешмасы китапханәсе барлык мәгълүмат ресурсларын берләштерергә һәм белем бирү процессында катнашучыларның ихтыяжларын тәмин итәргә тиеш.

Ютазы муниципаль районында 14 мәктәп китапханәсендә уку-методик әдәбият белән эш алып барыла. Ел саен газета һәм журналларга язылу рәсмиләштерелә.

2023 елның 1 гыйнварына Ютазы муниципаль районы мәгариф оешмаларының китапханә фонды 95 362 данә тәшкил итә. Матур әдәбият фонды - 50 191 данә. Шулардан: татар телендә - 15 557 данә, рус телендә - 34 634 данә китап бар.

Регионара хезмәттәшлек

ТР Мәгариф һәм фән министрлыгының 11.03.2013 ел № 865/13 боерыгы нигезендә, Ютазы муниципаль районы Башкортстан Республикасының Шаран районы, Октябрьский шәһәре белән хезмәттәшлек итә. «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлегенә» муниципаль казна учреждениесе тарафыннан ел саен Башкортстан Республикасының Шаран районы, Октябрьский шәһәре арасында милләтара мөнәсәбәтләрне ныгытуга багышланган чаралар үткәрелә: уртақ семинарлар уздыру, укытучыларның педагогик тәҗрибәсен гомумиләштерү һәм тарату, дәрәҗәләргә сатып алуда ярдәм итү һәм башкалар. Шаран районының татар теле һәм әдәбияты укытучыларына уку-методик ярдәм күрсәтелде. Алга таба да районыбыз укытучылары тарафыннан күрше төбәкләрдәге хезмәттәшләренә тиешле методик ярдәм күрсәтелчәк.

Телләренә саклау һәм үстерү эшендә күрелгән тырышлыklarга карамастан, хәл ителмәгән проблемалар да бар:

-татар телен, районда яшәүче халыкларның милли телләрен үзләштерүгә мотивация аз булу, аларның тел һәм сөйләм мәдәниятен саклау һәм үстерү буенча чаралар житмәү;

-милли мәгарифне үстерүгә багышланган чараларны житәрлек финанслау.

II. Максатка ирешү һәм мәсьәләләренә чишүнең төп максаты, бурычлары һәм күрсәткечләре (индикаторлары), Программаның төп көтелгән ахыргы

нәтижеләрен тасвирлау, Программаны гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары

Программа Татарстан Республикасының дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр өлкәсендә дәүләт сәясәтенең төп принциплары нигезендә эшләнде, алар телләрнең үсеше һәм гармонияле үзара хезмәттәшлеген, Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында яшәүче халыклар вәкилләренең милли-тел мәнфәгатьләренең тотрыклы балансын саклауны күздә тотта.

Программаның максаты - Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында татар, рус һәм башка телләргә, шулай ук беркетелгән төбәкләрдә Татарстан Республикасынан читтә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру.

Программаның чаралары Татарстан Республикасының Ютазы районында телләргә саклау һәм үстерүнең барлык төп аспектларын да үз эченә ала:

1. Татарстан Республикасының Ютазы районында дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасының Ютазы районында яшәүче башка халыкларның эшчәнлеген оештыру-хокукий һәм аналитик тәэмин итү.

2. Татарстан Республикасы Ютазы районында яшәүче халыкларның татар һәм рус телләрен, башка телләрен саклау һәм үстерү эшчәнлеген фәнни һәм фәнни-методик яктан тәэмин итү.

3. Татарстан Республикасының Ютазы районында дәүләт телләре буларак рус һәм татар телләрен тигез эшләвенә ярдәм итү.

4. Татарстан Республикасының Ютазы районында яшәүче татар һәм рус телләрен, башка халыкларны өйрәнүнең бербөтен системасын үстерү; Татарстан Республикасының Ютазы районында билингваль һәм полилингваль белем бирү системаларын оештыру-методик озату, Татарстан Республикасының Ютазы районынан читтә татар телен өйрәнүгә һәм татар телендә укутуга ярдәм итү.

5. Татарстан Республикасының Ютазы районында һәм Татарстан Республикасының Ютазы районынан читтә дәүләт телләрен популярлаштыруга юнәлдерелгән зур социаль эһәмиятле чаралар үткөрү.

6. Интернет-киңлектә уңайлы тел мохите булдыру һәм массакуләм мәгълүмат чараларында туган телләргә популярлаштыру.

Программаның максаты һәм бурычлары Россия Федерациясе Президентының 2008 елның 3 июлендәге ПУ-312 номерлы Указы белән расланган Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрәндәге 1666 номерлы Указы белән, Татарстан Республикасында милли сәясәт концепциясе, Россия Федерациясе халыкларының мәдәниятләрен һәм телләрен саклау һәм үстерү, аларның рухи уртаклыгын ныгыту, милли азчылыкларның хокукларын тәэмин итү, Татарстан Республикасының Ютазы районында яшәүче халыклар вәкилләренең этномәдәни үзенчәлеген саклап калу, Россиянең гомумдәүләт мәнфәгатьләрен һәм мәнфәгатьләрен берләштерү, чит илдә яшәүче ватандашларына ярдәм итү, аларның Россия һәм Ютазы районы белән элемтәләрен үстерүгә булышу, Россиянең гомумдәүләт мәнфәгатьләрен һәм мәнфәгатьләрен берләштерү, чит илләрдә яшәүче ватандашларга ярдәм итү,

күрсәтүләр өлкәсендә Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә аудиовизуаль мәгълүмат нисбәте, процентларда								
Дәүләт һәм муниципаль идарә өлкәсендә Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә эш башкару өлеше, процентларда	100\1 00	100\1 00	100\1 00	100\1 00	100\10 0	100\1 00	100\10 0	100\1 00
Ике дәүләт телендә рәсмиләштерелгән урам күрсәткечләрененң өлеше, урам күрсәткечләрененң гомуми саны, процентларда	75	80	82	84	86	90	92	94
Татарстан Республикасының Ютазы районында чыгарыла торган продукциянең гомуми күләмендә Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә этикеткасы, ярлыклары, инструкцияләре булган продукция өлеше	72	73	74	75	76	77	78	79
Татарстан Республикасы Ютазы районының үсеп килүче буынын милли мәдәниятләр кыйммәтләренә, жәлеп итү максатларында үткәрелгән чаралар күргән балалар өлеше, процентларда	100	100	100	100	100	100	100	100
Тел сәясәте өлкәсендә олимпиада хәрәкәте һәм фәнни-тикшеренү эшчәнлегенә белән колачланган чараларда катнашучылар саны, арта	200	250	270	280	290	300	305	310

барган берэмлекләр нәтижәсе белән								
Татар телендә Татарстан Республикасы Ютазы районы массакуләм мәгълүмат чаралары өлеше	1	1	1	1	1	1	1	1
Татарстан Республикасы Ютазы районнда тел ситуациясе турында массакуләм мәгълүмат чараларында басмалар саны	10	10	10	10	10	10	10	10
Татарстан Республикасы Ютазы районнда этнотел ситуациясе динамикасын һәм Программаны гамәлгә ашыру барышын тикшерүләр саны, берәмлек	1	1	1	1	1	1	1	1

Бурычлар буенча Программаны ресурслар белән тәмин итү күләме аңа 1 нче кушымтада күрсәтелгән.

Программаның максаты һәм бурычлары, нәтижеләрен бәяләү индикаторлары һәм чараларны финанслау аңа 2 нче номерлы кушымтада бирелгән.

III. Программаны ресурслар белән тәмин итү

Программаны финанслау күләме 17 576 000 сум тәшкил итә, шул исәптән Ютазы муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән, шул исәптән:

2023 елда - 2 060 000 сум;

2024 елда - 2 105 000 сум;

2025 елда - 2 187 000 сум;

2026 елда - 2 283 000 сум;

2027 елда - 2 363 000 сум;

2028 елда - 2 444 000 сум

2029 елда - 2 464 000 сум

2030 елга - 2 410 000 сум

Аерым чараларны бердәм максатлар һәм бурычлар белән (аларны килештереп һәм координацияле башкарганда) берләштерүче комплекслы проект алымы акчаларны рациональ файдалануны һәм уңай нәтижеләргә ирешүне тәмин итәргә мөмкинлек бирәчәк.

Программа чараларын гамәлгә ашыру максатларында чараларны

башкаручыларның төп эшчәнлеген финанслауга бүлеп бирелгән акчаларны файдалану күздә тотыла.

Программа чараларын гамәлгә ашыру өчен шулай ук билгеләнгән тәртиптә бюджеттан тыш чыганақлардан акчалар жәлеп ителергә мөмкин.

IV. Программаны гамәлгә ашыру механизмы

Программа чараларын гамәлгә ашыру барышында аның заказчысы - координаторы (Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты) төп башкаручыларның үзара хезмәттәшлеген, чараларны гамәлгә ашыруның барышын һәм Программаны башкаручыларның акчаларын нәтижәле куллануын тикшереп торуну тәэмин итә. Программаның чаралары заказчы - Программаның координаторы тарафыннан барлык программа чараларын үтәүче муниципаль контрактлар нигезендә гамәлгә ашырыла.

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитетының Программаны гамәлгә ашыруда катнашучы бүлекләре Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгына аны квартал саен, хисап кварталыннан соң килә торган айның 15 числосына кадәр үтәү турында мәгълүмат тапшыралар.

Ютазы муниципаль районы Башкарма комитетының бүлекләре түбәндәгеләрне юллы:

квартал саен, хисап чорыннан соң килә торган айның 25 енә кадәр, Программаны гамәлгә ашыру турында, шулай ук финанс чараларыннан файдалануның нәтижәлелеге турында статистик, белешмә һәм аналитик мәгълүмат;

ел саен, хисап чорыннан соң килүче вакытның 1 мартына кадәр, Программаны гамәлгә ашыру эшләре барышы һәм финанс чараларыннан файдалануның нәтижәлелеге турында мәгълүматны.

V. Программаның социаль-иқтисади нәтижәлелеген бәяләү

Программаның нәтижәлелеге чараларны билгеләнгән вакытта башкару дәрәжәсе буенча бәяләнә. Программаның нәтижәлелеген бәяләү өчен Татарстан Республикасының Ютазы районында этнотел ситуациясе мониторингы нәтижәләре, шулай ук Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты бүлекләренә агымдагы хисаплары материаллары, Ютазы муниципаль районында Федераль дәүләт статистикасы хезмәтенә Татарстан Республикасы буенча территориаль органы материаллары кулланыла.

Программаны тормышка ашыруның төп нәтижәсе булып белем дәрәжәсен, этнотел компетенциясен күтәрү, телләр эшчәнлеген өлкәсен киңәйтү, телләр эшчәнлеген өлкәсен киңәйтү хисабына фәнни-техник һәм мәдәни үсешне активлаштыру, төбәк-ара, милли дәрәжәдә мәгълүмат алмашу системаларында телләргә куллану мөмкинлекләрен киңәйтү хисабына фәнни-техник һәм мәдәни үсешне активлаштыру, мәгариф, хезмәт күрсәтү һәм халыкның киң катлаулары хезмәткәрләренә квалификациясе, профессионализмы, мәдәни һәм этнотел

төрлелеген саклау, толерантлыкны һәм милләтара татулыкны арттыру исәбенә фәнни-техник һәм мәдәни үсешне активлаштыру торырга тиеш.

Программа Татарстан Республикасының дәүләт һәм башка телләренә сәяси, икътисадый, социаль һәм этномәдәни өлкәләрдә һәм мәгълүмати киңлектә, шулай ук Ютазы муниципаль районы мәгариф системасында һәм республиканың Ютазы муниципаль районынан читтә татар теле эшчәнлеген чагылдыручы сан күрсәткечләренә тотрыклылыгын, Ютазы муниципаль районында яшәүче халыклар вәкилләренә телләрен саклауны һәм үстерүне күздә тотып, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында дәүләт һәм башка телләренә социаль статусын һәм абруен күтәрү һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында татар һәм рус телләренә функциональ потенциалын үстерү өчен нәтижәле фәнни эшләнмәләренә кертүне күздә тотып.

Программада каралган чараларны гамәлгә ашыру рухи байлыкны арттыруга; Ютазы муниципаль районында яшәүче халыкларның телен, әдәбиятын һәм мәдәниятен популярлаштыручы агарту чараларының халык өчен үтемлелегенә; Татарстан Республикасы дәүләт телләренә функциональлеген күтәрүгә, тиешле инфраструктура булдыруга ярдәм итәчәк, ул башкаручыларның эшен координацияләргә һәм оптимальләштерергә, Программаны гамәлгә ашыруның фәнни һәм эксперт-аналитик базасын көчәйтергә, Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында яшәүче халыклар вәкилләренә телләрен файдалану өлкәсендә норматив-хокукий документларны камилләштерүгә ярдәм итәчәк.

Программаның рухи һәм интеллектуаль өлкәне үстерүгә бәйле үзенчәлеген исәпкә алып, икътисадый нәтижәне билгеләү күздә тотылмый.

Программа чараларын гамәлгә ашыруның турыдан-туры читләтелгән икътисадый нәтижәсе Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының уңай имиджын формалаштыру, Ютазы муниципаль районы халыклары арасында мәдәниятара диалог, толерантлык һәм үзара аңлашу үсеше нәтижәсендә күзәтелергә мөмкин.

Программа социаль һәм мәдәни өлкәләрдә үсешнең озак сроклы нәтижеләрен тәэмин итүче механизмнар һәм чаралар системасын булдыруга исәпләнгән. Мондый төрдәге нәтижеләр гади статистик үлчәүләргә бирелми һәм хак бәясендә белдерелә алмый.

Программа чараларын гамәлгә ашыру төрле типтагы һәм дәрәжәдәге мәгариф оешмаларының белем һәм тәрбия эшчәнлеген хупларга һәм үстерергә ярдәм итәчәк, педагогның социаль статусын арттырачак, мәгариф системасын һәм халыкның этнотел ихтыяжларына хезмәт күрсәтүләр өлкәсен якынайтырга мөмкинлек бирәчәк, халыкның туган телләрен өйрәнүдә һәм үстерүдә конституциячел хокукларын яклауга ярдәм итәчәк, Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районында тел законнарын гамәлгә ашыру чараларын координацияличәк һәм оптимальләштерерчәк.

«2023-2030 елларга Татарстан Республикасының
Ютазы муниципаль районында Татарстан Республикасы
дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау,
өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасына
2 нче номерлы кушымта

Татарстан Республикасында 2023-2030 елларга «Татарстан Республикасы дәүләт телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын һәм башка телләргә гамәлгә ашыруны ресурслар белән тәэмин итү

Бурычның исеме	Финанслау чыганагы	2023 ел	2024 ел	2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел	2030 ел	Барлык акчалар
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 бурыч. Татарстан Республикасының Ютазы районында яшәүче Татарстан Республикасы дәүләт телләренең һәм башка халыкларның эшчәнлеген оештыру-хокукий һәм аналитик тәэмин итү	ЮМР бюджеты	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	232,0
2 бурыч. Татарстан Республикасы Ютазы районында яшәүче халыкларның татар һәм рус телләрен, башка телләрен саклау һәм үстерү эшчәнлеген методик яктан тәэмин итү	ЮМР бюджеты	321,0	347,0	368,0	394,0	394,0	415,0	435,0	321,0	2754,0
Бурыч 3. Татарстан Республикасында рус һәм татар телләренең паритетлы эшләнүгә ярдәм итү	ЮМР бюджеты	500,0	500,0	500,0	500,0	500,0	500,0	500,0	500,0	3500,0
4. Бурыч. Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның татар һәм рус телләрен, башка телләргә өйрәнүгә бербөтен системасын үстерү, Татарстан Республикасында билингваль һәм полилингваль белем бирү системаларын оештыру һәм укыту-методик озату, татар телен өйрәнүгә һәм Татарстан Республикасынан читтә татар телендә укытуга ярдәм итү.	ЮМР бюджеты	900,0	900,0	960,0	1030,0	1090,0	1150,0	1150,0	1210,0	8390,0
5 бурыч. Татарстан Республикасының Ютазы	ЮМР бюджеты	310,0	329,0	330,0	340,0	350,0	350,0	350,0	350,0	2700,0

районында һәм Татарстан Республикасынан читтә Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә популярлаштыруга юнәлдерелгән зур социаль әһәмиятле чаралар үткәрү										
6 бурыч. Интернет-киңлектә уңайлы тел мохите булдыру һәм массакуләм мәгълүмат чараларында туган телләргә популярлаштыру	ЮМР бюджеты	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Программа буенча барлығы		2060,0	2105,0	2187,0	2293,0	2363,0	2444,0	2464,0	2410,0	17576,0

«2023-2030 елларга
Татарстан Республикасының
Ютазы муниципаль районында
Татарстан Республикасы
дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау,
өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасына
2 нче номерлы кушымта

«2023 - 2030 елларга Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасының максатларын, бурычларын, нәтижеләрен бәяләү индикаторлары һәм аның чараларын финанслау

Төп чараларның исемнәре	Башкаручылар	Төп чараларны башкару вакыты	Ахыргы нәтижеләрен бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлекләре	Индикатор күрсәткечләре									Финанслау (чыганаclar), мең сум						
				2023 (база) ел	2024 ел	2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел	2030 ел	2023 ел	2024 ел	2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел	2030 ел
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Татарстан Республикасы Ютазы районында яшәүче Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка халыкларның телләрен өйрәнү һәм эшләвен оештыру-хокукый һәм аналитик тәэмин итү																			
1.1.Татарстан Республикасы телләре турындагы законнарны гамәлгә ашыру буенча муниципаль комиссияләр эшчәнлеген оештыру	ЮМР башлыгы, Советы	2023-2030 еллар	Комиссияләр саны, берәмлек	4	4	4	4	4	4	4	4	ЮМР бюджеты							
1.2.2023-2030	Мәгариф	2023-	Кабул	1	1	1	1	1	1	1	1	ЮМР бюджеты							

1.10.Халыкара туган тел көнен бэйрәм итүгә багышланган еллык чараларны оештыру һәм үткәрү (21 февраль)	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Катнашучылар саны, кеше	50	60	60	70	70	80	80	80	5.0 МБ	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)
1.11.Рус һәм татар телләрендә газета-журналларга язылуны оештыру	МР БК, «Ютазы таңы» («Ютазинская новь») газетасы редакциясе (киләшү буенча), район учреждениеләре, оешмалары, предприятиеләре (киләшү буенча)	2023-2030 еллар	Тираж, данә	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	-	-	-	-	-	-	-	-
Барлыгы:												29,0 (МБ)	29,0 (МБ)	29,0 (МБ)	29,0 (МБ)	29,0 (МБ)	29,0 (МБ)	29,0 (МБ)	29,0 (МБ)
Барлыгы:												232 (МБ)							
Татар һәм рус телләрен, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында яшәүче башка халыклар телләрен саклау һәм үстерү эшчәнлеген методик яктан тәэмин итү																			
2.1. Татар һәм рус телләрен укытуны укыту-методик тәэмин итү	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Эшләнгән аналитик, методик документлар саны, берәмлекләр	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2. Мәктәпкәчә мәгариф оешмаларында балаларны татар	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Татар милләте балаларын татар	51	51.1	51,2	51,3	51,4	51,5	51,6	51,7	-	-	-	-	-	-	-	-

телендә укытуны һәм тәрбияләүне тээмин итү			телендә укыту һәм тәрбияләүне колачлау өлеше, %																
2.3.Гомуми белем бирү оешмаларында балаларны татар телендә укытуны һәм тәрбияләүне тээмин итү	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Татар милләте балаларын туган татар телендә укытуны колачлау өлеше, %	51	51,1	51,2	51,3	51,4	51,5	51,6	51,7	-	-	-	-	-	-	-	-
2.4.Туган телдә белем бирү һәм тәрбияләү белән өстәмә белем бирү оешмаларында түгәрәкләр, клублар оештыру	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Балаларны туган телләрендә укыту һәм тәрбияләүне колачлау өлеше, %	48	48	50	50	51	51	52	62	-	-	-	-	-	-	-	-
2.5 Татар, рус теле буенча олимпиадалар оештыру һәм үткөрү (мәктәп һәм муниципаль турлар), республика турында катнашуны тээмин итү	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Катнашучылар саны, кеше	21 (ЮМР)	21 (ЮМР)	21 (ЮМР)	21 (ЮМР)	21 (ЮМР)	21 (ЮМР)	21 (ЮМР)	21 (ЮМР)	21 (ЮМР)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)
				16 (ТР)	17 (ТР)	18 (ТР)	18 (ТР)	18 (ТР)	18 (ТР)	18 (ТР)	18 (ТР)	18 (ТР)	18 (ТР)	25,0 (МБ)	30,0 (МБ)	30,0 (МБ)	35,0 (МБ)	35,0 МБ	35,0 (МБ)
2.6.Туган телләрдә иншалар, шигырь укучылар конкурсларын оештыру һәм үткөрү	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	5	6	7	8	8	8	8	8	8	100,0	120,0	140,0	160,0	160,0	180,0	200,0
2.7 Татар, рус	Мәгариф	2023-	Үткәрелгән	8	8	8	8	8	8	8	8	8	-	-	-	-	-	-	-

теле һәм әдәбияты укытучыларының семинар-киңәшмәләрен оештыру һәм үткәрү	бүлеге	2030 еллар	семинарлар һәм киңәшмәләр саны																
2.8.Республика фәнни-гамәли конференцияләре нең, педагогик укуларның муниципаль турларын оештыру һәм үткәрү	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Катнашучылар саны, кеше	15	16	17	18	18	18	18	18	18	-	-	-	-	-	-	-
2.9."Туган тел укытучыларынан «Мастер-класс» Бөтенроссия конкурсының муниципаль туры оештыру һәм уздыру, «Иң яхшы татар теле һәм әдәбияты укытучысы» республика этабында катнашу	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Укытучылар саны, кеше	4	4	4	4	4	4	4	4	4	50,0 (МБ)	50,0 (МБ)	50,0 (МБ)	50,0 (МБ)	50,0 (МБ)	50,0 (МБ)	50,0 (МБ)
2.10.Күренекле мәдәният, әдәбият һәм сәнгать эшлеклеләре белән очрашулар оештыру	Мәгариф бүлеге Мәдәният бүлеге	2023-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	2	2	2	2	2	2	2	2	2	16,0 (МБ)	17,0 (МБ)	18,0 (МБ)	19,0 (МБ)	19,0 (МБ)	20,0 (МБ)	20,0 (МБ)
2.11. Язучыларның юбилей даталарына багышланган китап күргәзмәләре, әдәби-тематик кичәләр,	Мәгариф бүлеге Мәдәният бүлеге	2023-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	200	200	200	200	200	200	200	200	200	-	-	-	-	-	-	-

энгәмәләр, күзәтүләр оештыру																			
2.12.Милли гомуми белем бирү оешмаларының педагогик кадрларын әзерләү, яңадан әзерләү һәм аларның квалификациясен күтәрү	МР БК, Мәгариф бүлеге МБ	2023-2030 еллар	Әзерләү (яңадан әзерләү, квалификация күтәрү) узган укытучылар саны, кеше	15	15	15	15	15	15	15	15	15	МБ						
2.13.Дәүләт телләрен өйрәнү буенча кабинетларның укыту-матди базасын заманча жиһазлар, иллюстратив материаллар һәм яңа буын күрсәтмә әсбаплар белән ныгытуда ярдәм итү	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Жиһазланган кабинетлар саны, берәмлек	21	21	21	21	21	21	21	21	21	100,0 (МБ)	100,0 (МБ)	100,0 (МБ)	100,0 (МБ)	100,0 (МБ)	100,0 (МБ)	100,0 (МБ)
2.14.Татар телендә нәшер ителгән иң яхшы дәрес эшләнмәләре, район укытучылары чаралары жыентыгы	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Тираж, данә	8	8	8	8	8	8	8	8	8	25,0 (МБ)	25,0 (МБ)	25,0 (МБ)	25,0 (МБ)	25,0 (МБ)	25,0 (МБ)	25,0 (МБ)
2.15.Уңайлы тел һәм мәдәни белем бирү тирәлеге булдыру: - «Мин татарча	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Катнашучылар саны, кеше	100	100	100	100	100	200	100	100	100	-	-	-	-	-	-	-

сөйләшәм» республика конкурсының район турында оештыру һәм уздыру; республика этабында катнашу																			
2.16.Массакуләм мәгълүмат чаралары аша Программа чараларын үтәүнең барышы турында халыкка даими мәгълүмат бирү	ЮМР БК, «Ютазинская новь» «Ютазы таңы» газетасы редакциясе (киләшү буенча)	2023-2030 еллар	Массакуләм мәгълүмат чараларында мәкаләләр саны, берәмлек	8	8	8	8	8	8	8	8	8	-	-	-	-		-	-
Барлыгы:													321,0 (МБ)	347,0 (МБ)	368,0 (МБ)	394,0 (МБ)	394,0 (МБ)	415,0 (МБ)	435,0 (МБ)
Барлыгы:													2754 (МБ)						
Татарстан Республикасында рус һәм татар телләренә паритетлы эшләвенә ярдәм итү																			
3.1.Ютазы районында телетапшырулары ике дәрәҗәдә телендә алып бару.	Татмедиа, «Уруссу» КТВ	2023-2030 еллар	Тапшыруларның гомуми күләмдә рус һәм татар телләрендә тапшырулар өлеше, %	73\25	73\25	73\25	73\25	73\25	73\25	73\25	73\25	73\25	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)
3.2.Татарстан Республикасы дәрәҗәдә эш башкару	ЮМР Советы, Башкарма комитеты, авыл жирлекләре	2023-2030 еллар	Татарстан Республикасы дәрәҗәдә телләрендә билгеләнгән тәртиптә бастырып чыгарылган норматив-хокукий	100	100	100	100	100	100	100	100	100	Жирле бюджет						

			актлар өлеше, %										
3.3. Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә юл күрсәткечләренң формалашуы	инфраструктура үсеше бүлеге	2023-2030 еллар	Ике дәүләт телендә рәсмиләштерелгән юл күрсәткечләре өлеше, урам күрсәткечләренң гомуми санына карата, %	80	100	100	100	100	100	100	100	100	Жирле бюджет
3.4. Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә эчке һәм тышкы визуаль мәгълүмат чараларын рәсмиләштерү	Инфраструктура үсеше бүлеге	2023-2030 еллар	Ике дәүләт телендә төзелгән тышкы һәм эчке визуаль мәгълүмат чараларының гомуми мәгълүматка өлеше, процентларда	60	100	100	100	100	100	100	100	100	Жирле бюджет
3.5. Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә урам күрсәткечләрен рәсмиләштерү	инфраструктура үсеше бүлеге	2023-2030 еллар	Ике дәүләт телендә рәсмиләштерелгән урам күрсәткечләренң өлеше, урам күрсәткечләренң гомуми санына, %	80	100	100	100	100	100	100	100	100	Жирле бюджет
3.6. Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә сәүдә хезмәткәрләре тарафыннан автовокзал территорияләрендә һәм биналарында	Инфраструктура үсеше бүлеге	2023-2030 еллар	Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә халыкка хезмәт күрсәтү өлеше, %	50	50	60	70	80	90	100	100	100	Жирле бюджет

халыкка мәгълүмати хезмәт күрсәтүне оештыру																			
3.7.Татарстан Республикасы Ютазы районында житештерелә торган продукцияне Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә этикеткалар, ярлыклар һәм инструкцияләр белән тәэмин итүгә ярдәм	Инфраструктура үсеше бүлеге	2023-2030 еллар	Ютазы районында чыгарыла торган продукциянең гомуми күләмендә Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә этикетка, ярлык, инструкция булган продукция өлеше, %	70	75	80	85	90	95	100	100	100	Жирле бюджет						
3.8. Сәүдә хезмәткәрләре тарафыннан халыкка Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә хезмәт күрсәтү	Инфраструктура үсеше бүлеге	2023-2030 еллар	Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә белешмә мәгълүмат өлеше, %	80	80	80	80	80	80	80	80	80	Жирле бюджет						
3.9.Татар телендә түләүсез юридик ярдәм алуға гражданнарның хокукларын гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру	Ютазы муниципаль районының Башкарма комитеты, авыл жирлекләре башлыклары	2023-2030 еллар	Татар телендә мөрәжәгать иткән гражданнар мөрәжәгатьләренә татар телендә күрсәтелгән хезмәтләр өлеше, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	Жирле бюджет						
3.10.«Вконтакте»	ЮТАЗЫ	2023-	Аудитория	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	-	-	-	-	-	-	-

социаль челтәрендә Ютазы районының рәсми битен татар телендә алып бару	МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ	2030 еллар	колачлау, кеше																
3.11..Милли һәм туган якны өйрәнү әдәбиятында, шул исәптән Татарстан Республикасы халыклары телләрендә, мәктәп китапханәләре фондларын еллык комплектауны оештыру	Мәдәният бүлеге	2023-2030 еллар	Татарстан Республикасы халыклары телләрендәге документлар өлеше (рус теленнән тыш) китапханә фондларындагы документларның гомуми саныннан, %	-	30	30	30	30	30	30	30	30	-	-	-	-	-	-	-
Барлығы:													500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)	500,0 (МБ)
Барлығы													3500,0(МБ)						
Татар һәм рус телләрен, Татарстан Республикасының Ютазы Республикасында яшәүче башка халыклар телләрен укытуның бербөтен системасын үстерү һәм укыту-методик озата бару Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районында би- һәм полилингваль белем бирү, татар телен өйрәнүгә ярдәм һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районыннан читтә татар телендә белем бирү.																			
4.1.Татар телендә дәреслекләр, методик әсбаплар, аудио- һәм видеоматериаллар, матур әдәбият белән тәмин итүдә ярдәм	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Пособиеләр белән тәмин ителгән укытучылар саны, кеше	Заказ буенча	Заказ буенча	Заказ буенча	Заказ буенча	Заказ буенча	Заказ буенча	Заказ буенча	Заказ буенча	-	-	-	-	-	-	-	-
4.2.Фестивальләр, конкурслар үткәру, укытучылар һәм укучылар	Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	2	2	3	3	3	3	3	3	200,0 (МБ)	200,0 (МБ)	220,0 (МБ)	240,0 (МБ)	260,0 (МБ)	280,0 (МБ)	280,0 (МБ)	300,0 (МБ)

төркемнәре белән ике яклы алмашу																			
4.3.Делегацияләр кабул итү, РФ төбәкләре укытучылары һәм укучылары өчен экскурсияләр оештыру	МР БК, Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Укытучылар саны, кеше	0	5	6	6	10	10	10	10	200,0 (МБ)	200,0 (МБ)	220,0 (МБ)	240,0 (МБ)	260,0 (МБ)	280,0 (МБ)	280,0 (МБ)	300,0 (МБ)
4.4.Беркетелгән регионнар вәкилләре белән семинар-киңәшмәләр, түгәрәк өстәлләр, конференцияләр үткөрү	МР БК, Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	1	1	1	1	1	1	1	1	300,0	300,0	320,0	350,0	370,0	390,0	390,0	410,0
4.5. Рус теле һәм әдәбияты укытучылары өчен семинарлар оештыру һәм уздыру	МР БК, Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	4	4	4	4	4	4	4	4	Жирле бюджет							
4.6.Туган тел һәм әдәбият семинарларын оештыру һәм үткөрү	МР БК, Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	4	4	4	4	4	4	4	4	Жирле бюджет							
4.7.Татарстан Республикасы Ютазы районы мәгариф оешмаларының рус һәм татар телләре укытучыларының квалификациясен күтәрү	МР БК, Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Кешеләр саны, берәмлек	4	4	4	4	4	4	4	4	Жирле бюджет							
4.8 Татарстан Республикасы	МР БК, Мәгариф бүлеге	2023-2030 еллар	Ел саен уздырылган	6	6	6	6	6	6	6	6	Жирле бюджет							

Бөтенроссия конкурсының муниципаль этабын оештыру һәм үткәрү		еллар	берәмлек																
5.16.Халыкара туган тел көнен оештыру һәм үткәрү	Мәгариф бүлеге, мәдәният бүлеге	2023-2030 еллар	Катнашучылар саны, берәмлек	500	500	500	500	500	500	500	500	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)
Барлыгы:												310,0 (МБ)	329,0 (МБ)	330,0 (МБ)	340,0 (МБ)	350,0 (МБ)	350,0 (МБ)	350,0 (МБ)	350,0 (МБ)
Барлыгы:												2700,0(МБ)							
Интернет киңлектә уңай тел мохите булдыру һәм массакүләм мәгълүмат чараларында туган телләргә популярлаштыру																			
6.1.Массакүләм мәгълүмат чаралары аша Программа чараларын үтәүнең барышы турында халыкка даими мәгълүмат бирү	ЮМР БК	2023-2030 еллар	Басма саны, берәмлек	10	10	10	10	10	10	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-
6.2.ММЧда туган телне саклау турында материаллар әзерләү һәм бастырып чыгару	ЮМР БК	2023-2030 еллар	Басма саны, берәмлек	10	10	10	10	10	10	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-
6.3.Татарстан	Мәдәният	2023-	Күрсәтүләр	20	20	20	20	20	20	20	20	-	-	-	-	-	-	-	-

Барлыгы программа буенча:	17576,0 (МБ)
---------------------------	--------------

файдаланылган кыскартулар исемлеге

МР БК - Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты;

МБ - "ТР Ютазы муниципаль районы башкарма комитетының мәгариф бүлеге" муниципаль казна учреждениесе;

МБ - «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге» муниципаль казна учреждениесе;

«Ютазинская новь» («Ютазы таны») газетасы редакциясе

жирлекләр башлыклары - Ютазы муниципаль районы составына керүче муниципаль берәмлекләр башлыклары.

МБ - жирле бюджет.